

TEMA 5

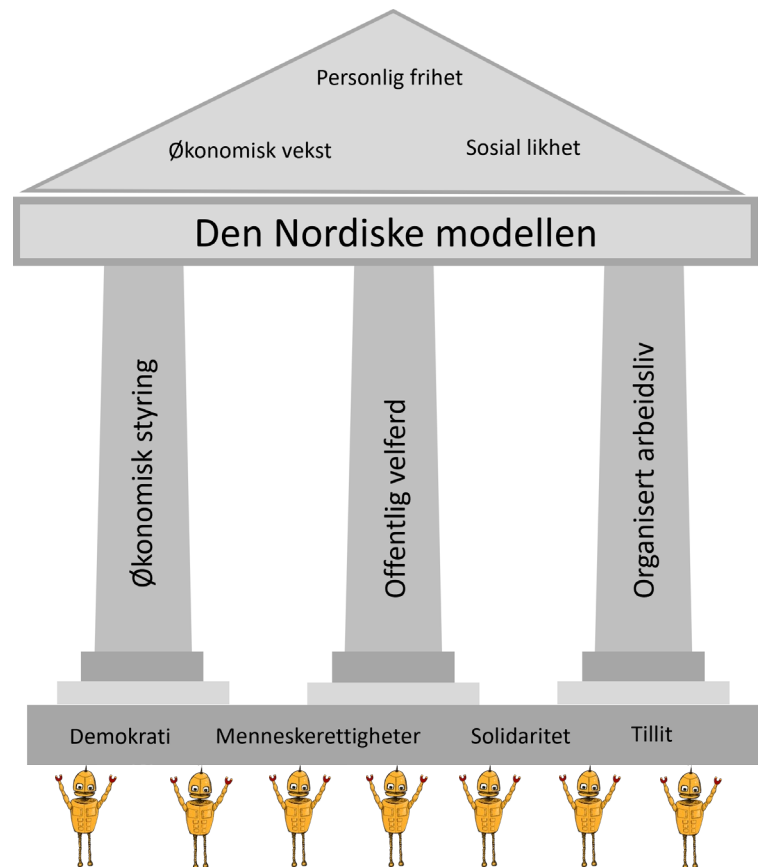
Framtiden

Utfordringer for den nordiske modellen

Den nordiske velferdsmodellen
bygger på at:

➡ En stor andel av
befolkningen jobber og
bidrar til å finansiere
velferden

➡ Folk flest føler tillit til
modellen og solidaritet til
hverandre (vil betale skatt for
å bidra til felles goder)

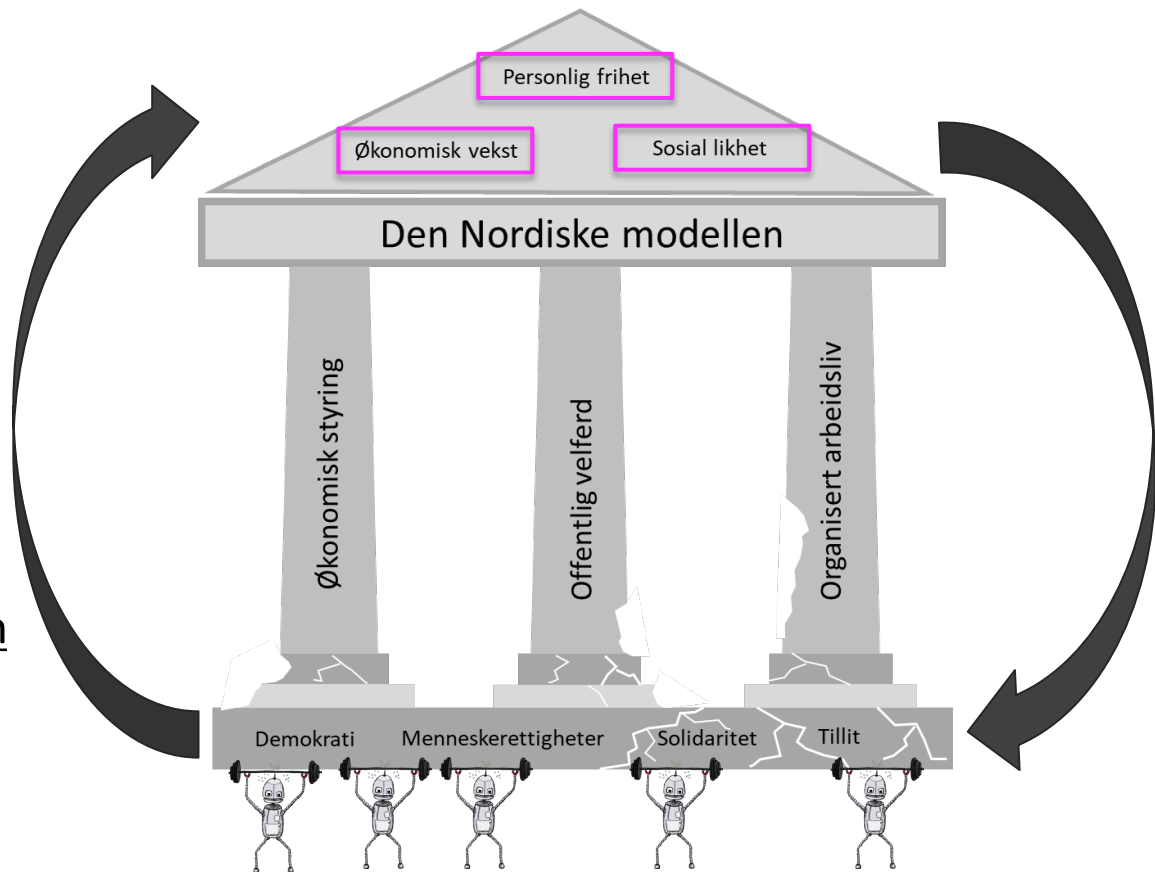
Utfordringer for den nordiske modellen

Trussel 1: Reduksjon i andelen av befolkningen som er i jobb

Trussel 2: Reduksjon i tilliten til modellen og i solidariteten til hverandre

SOK-2008- Anvendt arbeidsmarkedsøkonomi

- F5.1 Migrasjon (Boeri og van Ours, Kapittel 9)

Introduksjon: Migrasjon

Forskjell i priser på goder og
finansielle tilganger

2 til 1

Forskjell i priser på arbeid
(med lik kvalitet)

10 til 1

Introduksjon: Migrasjon

Prediksjon fra økonomisk teori I: Arbeid vil flytte fra land med lave lønninger (mye arbeid). Kapital vil flytte fra land med høye lønninger (lite arbeid)

Land A

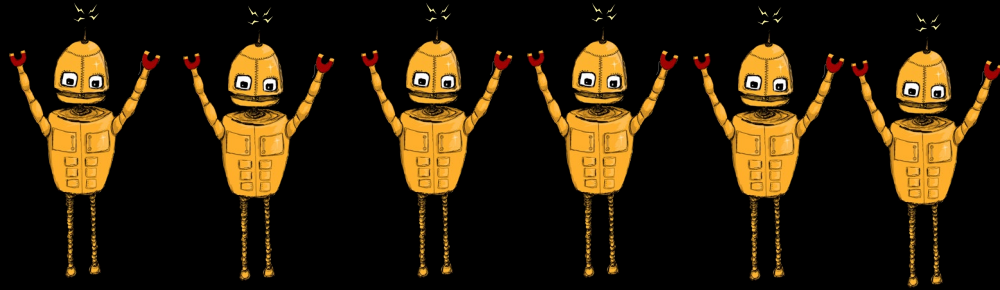
Land B

Implikasjon: Vi burde se svært mye migrasjon!

Introduksjon: Migrasjon

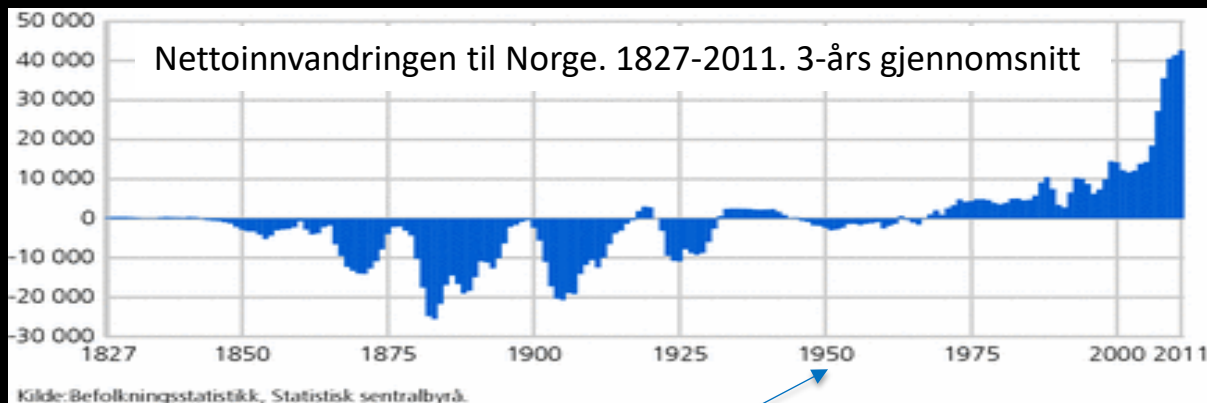
Prediksjon fra økonomisk teori II: I en perfekt verden fører fri flyt av produksjonsfaktorer (arbeid, kapital og innsatsgoder) til **maksimal velferd** og **minimale inntektsforskjeller**

Introduksjon: Migrasjon

Hvordan ser det ut i virkeligheten?

- Når de nordiske land var fattige flyttet folk ut. I dag flytter folk hit.
 - Fram til inn på 1920-tallet migrerte flere ut fra Norge enn inn til Norge

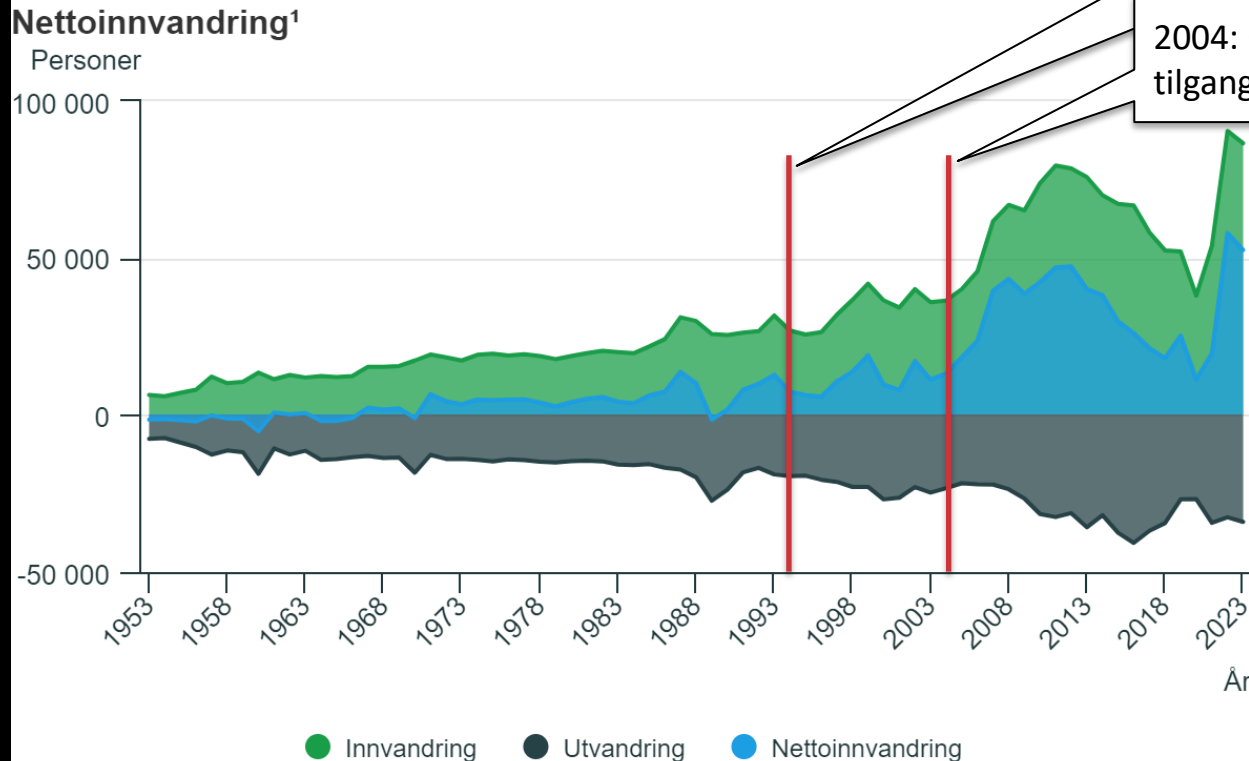
1954: Felles arbeidsmarked mellom nordiske landene.

Kilde: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hvor-stor-er-egentlig-innvandringen-til-norge-naa-for-og-internasjonalt>

Introduksjon: Migrasjon

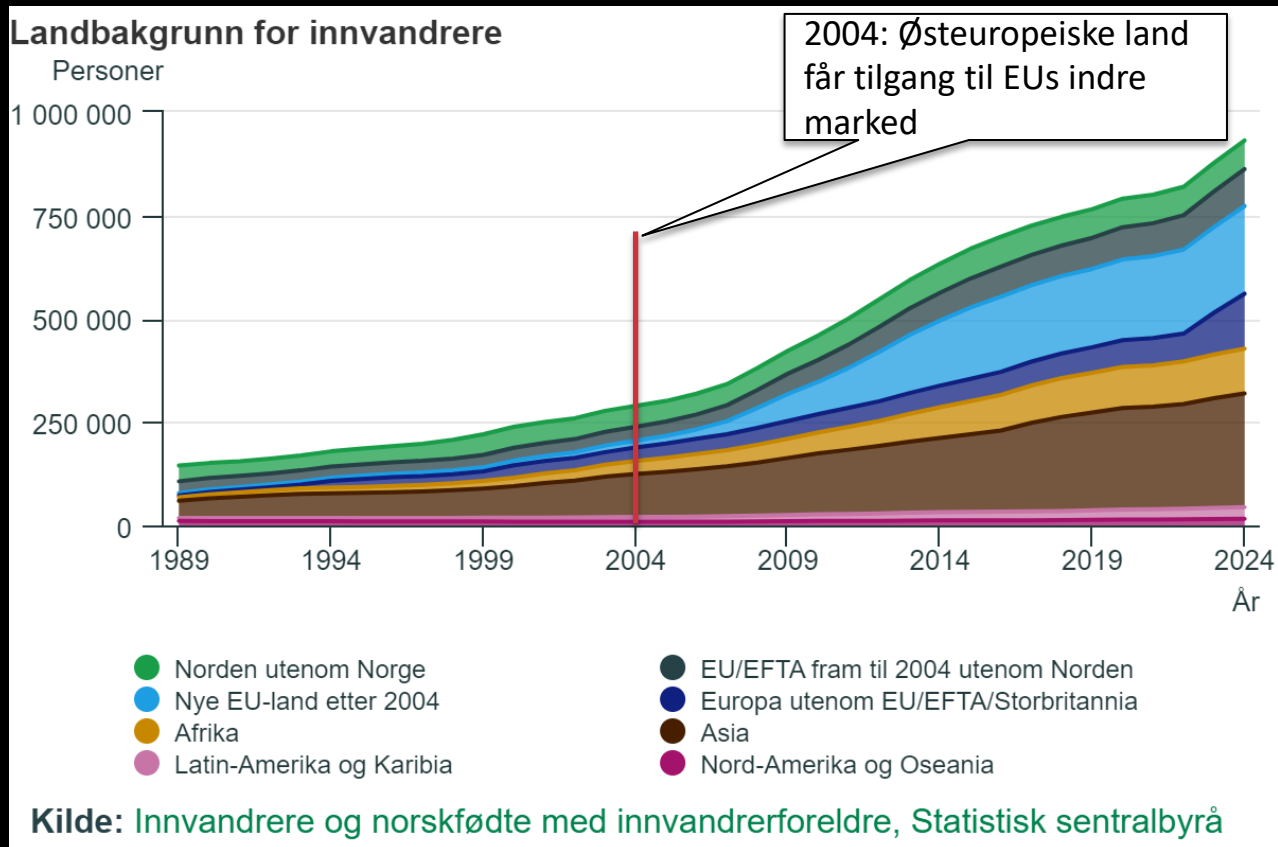
1 januar 1994: Norge blir en del av EUs indre marked (EØS-avtalen trer i kraft)

2004: Østeuropeiske land får tilgang til EUs indre marked

Kilde: Befolkning, Statistisk sentralbyrå

Introduksjon: Migrasjon

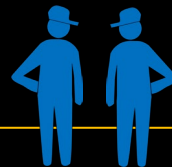
Introduksjon: Migrasjon

Hvordan ser det ut i virkeligheten?

- I 2020 var det bare 3.6% av verdens befolkning som var «innvandrere» (kilde: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>)

Globaliseringen har ført til at **kapital** i dag flyter relativt fritt over landegrenser

I samme periode har det blitt vanskeligere og vanskeligere for **mennesker** å flytte mellom land

- Mange land har strenge regler som begrenser migrasjon

Introduksjon: Migrasjon

Virkeligheten:

- Mange land har strenge regler som begrenser migrasjon

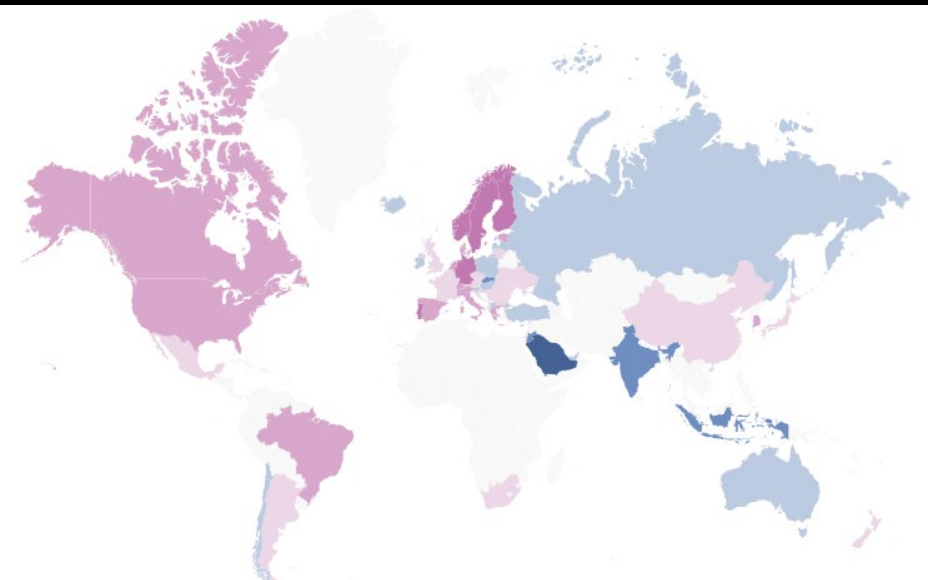
Kvoter for migrasjon

Poengsystemer

Byråkratiske prosedyrer

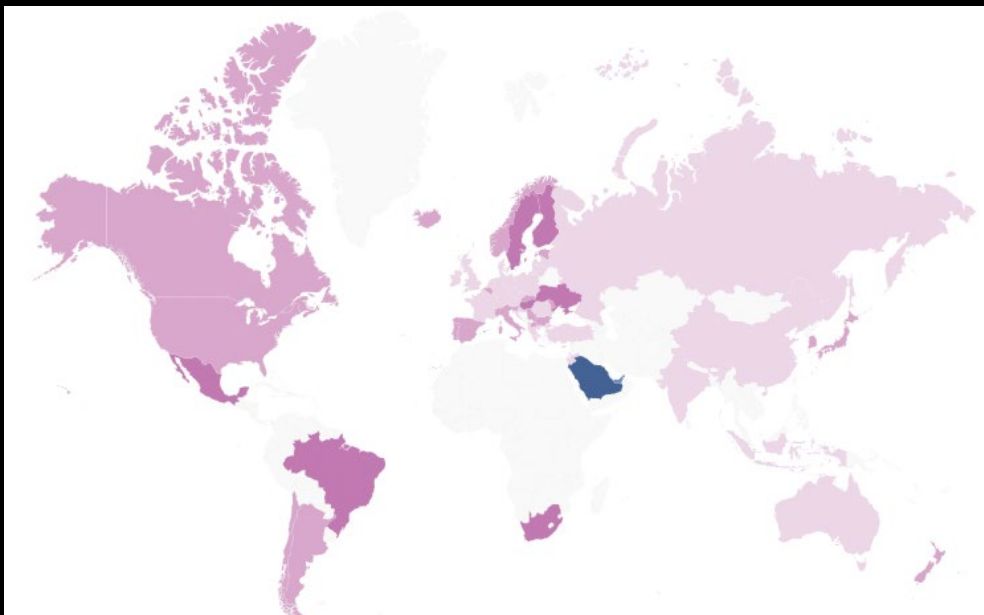
Regler for arbeidstillatelser og statsborgerskap

I hvilken grad har innvandrere tilgang til arbeidsmarkedet?

Country	Score	Country	Score	Country	Score
Portugal	94	Serbia	57	Australia	37
Finland	91	South Africa	57	Luxembourg	35
Sweden	91	Belgium	56	Iceland	33
Norway	85	Mexico	54	Latvia	33
Germany	81	Czechia	54	North Macedonia	31
Canada	76	France	52	Poland	31
USA	69	Israel	52	Chile	30
Estonia	69	Lithuania	52	Russia	28
Spain	67	Croatia	50	Slovenia	26
Italy	67	United Kingdom	48	United Arab Emirates	24
Brazil	67	Moldova	48	Cyprus	24
Denmark	65	Bulgaria	48	Turkey	22
Korea	65	Malta	48	Ireland	22
Netherlands	65	Albania	46	Jordan	19
Switzerland	63	Ukraine	46	Indonesia	17
Greece	61	Romania	46	India	17
Austria	59	China	44	Slovakia	17
New Zealand	59	Argentina	44	Saudi Arabia	0
Japan	59	Hungary	37		

Hvor enkelt er det å få permanent opphold?

Country	Score	Country	Score	Country	Score
Finland	96	Moldova	69	Austria	50
Brazil	96	Italy	67	Czechia	50
Mexico	90	Slovakia	65	Ireland	50
Ukraine	90	USA	63	Poland	50
Sweden	90	New Zealand	63	Cyprus	50
Hungary	81	Japan	63	Switzerland	48
South Africa	81	Korea	60	Russia	46
Chile	79	Serbia	60	Latvia	46
Canada	77	Luxembourg	58	Australia	46
Slovenia	77	France	58	Israel	46
Iceland	77	United Kingdom	58	Malta	46
Estonia	75	Indonesia	58	Greece	46
Spain	75	Romania	56	India	46
Belgium	75	Albania	54	Jordan	42
Portugal	71	China	54	Turkey	42
Argentina	71	Croatia	54	Denmark	42
Norway	71	Germany	54	United Arab Emirates	17
North Macedonia	69	Netherlands	52	Saudi Arabia	0
Bulgaria	69	Lithuania	52		

Kilde: <https://www.mipex.eu/permanent-residence>

Introduksjon: Migrasjon

Lamine Moussoudi (right) at a job fair in Oulu, Finland on September 25, 2024. (Photo: Benjamin Gauthier/InfoMigrants)

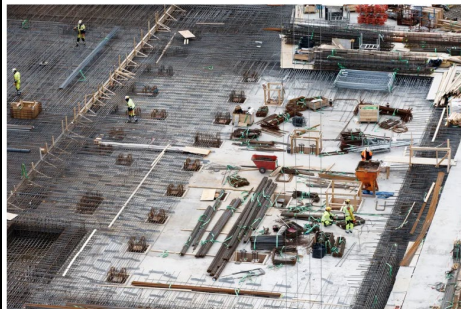
ASYLUM SEEKERS | IMMIGRATION | JOB MARKET | RACISM | POLITICS | ASYLUM POLICY | REPORTS BALTI STATES

Small changes, big consequences: Stricter migration policies make job seeking harder in Finland

<https://www.infomigrants.net/en/post/60722/small-changes-big-consequences-stricter-migration-policies-make-job-seeking-harder-in-finland>

EU vil stramme inn regler for arbeidsinnvandrere. «Et viktig skritt i riktig retning.» sier LO.

BRUSSEL (Aftenposten): EU-landene har vedtatt å stille strengere krav til midlertidige arbeidsinnvandrere. Over 70.000 EU-arbeidere er i Norge på korttidsopphold.

EU regner med at rundt to millioner arbeidstakere omfattes av utstasjoneringsdirektivet, noe som utgjør under én prosent av den totale arbeidstyrken i unionen. Bildet er fra en byggeplass i Oslo. Foto: Kallestrand, Gorm / NTB scannet

<https://www.aftenposten.no/verden/i/0w3W6/eu-vil-stramme-inn-regler-for-arbeidsinnvandrere-et-viktig-skritt-i-riktig-retning-sier-lo>

Nya regler for arbeidskraftsinvandrere – tusentals gästarbetare påverkas

UPPDATERAD 30 OKTOBER 2023 PUBLICERAD 30 OKTOBER 2023

Från och med den 1 november börjar de nya reglerna för arbeidskraftsinvandring att gälla i Sverige. Då krävs en lön på minst 80 procent av medianlönen, alltså 27 360 kronor, för att beviljas arbetstillstånd i Sverige om man kommer från ett land utanför EU. – Lyckan får vänta, säger 38-åriga Samantha Landingin som kom från Filippinerna till Sverige för ett städjobb i våras.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nya-regler-for-arbetskraftsinvandrare-tusentals-gastarbetare-paverkas>

Hvorfor har vi ikke åpne grenser (i det minste for arbeid)?

Velferdseffektene er på globalt nivå

- men migrasjon kan ha kostnader på lokalt og/eller gruppenivå

Velferdseffektene skjer på lang sikt og antar at migrasjonsstrømmene er jevne

- men migrasjon skjer ofte i bølger. Det tar tid for markeder å tilpasse seg

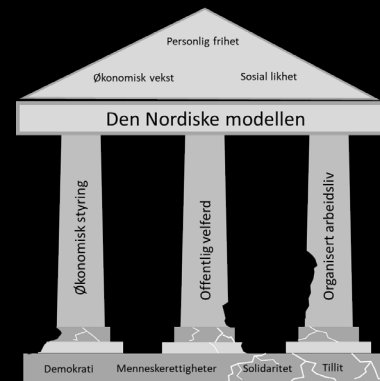
Lønna og sysselsettingen blant innenlandskfødte kan minke

Bruken av velferdsstaten kan øke

Graden av opplevd ulikhet kan øke

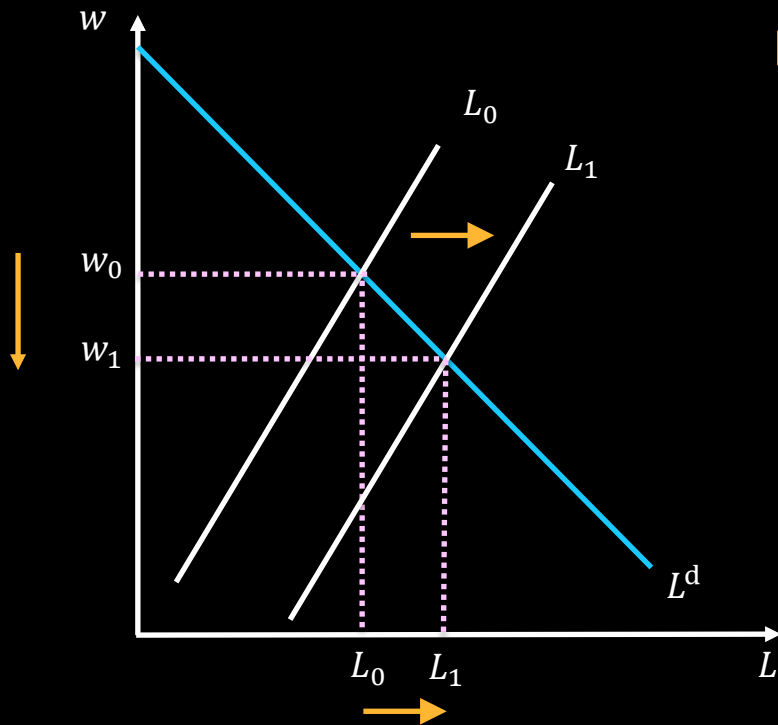
Teori:

Effekter av innvandring under fullkommen konkurranse

- Antakelser:
- Innvandrere og innfødde er perfekte substitutter (homogen arbeidskraft)
- Fullstendig fleksible lønninger
- Ingen markedsmakt blant arbeidsgivere eller arbeidstakere
- Kort sikt: Ingen effekter på kapital eller etterspørsel på arbeid

Teori:

Effekter av innvandring under fullkommen konkurranse

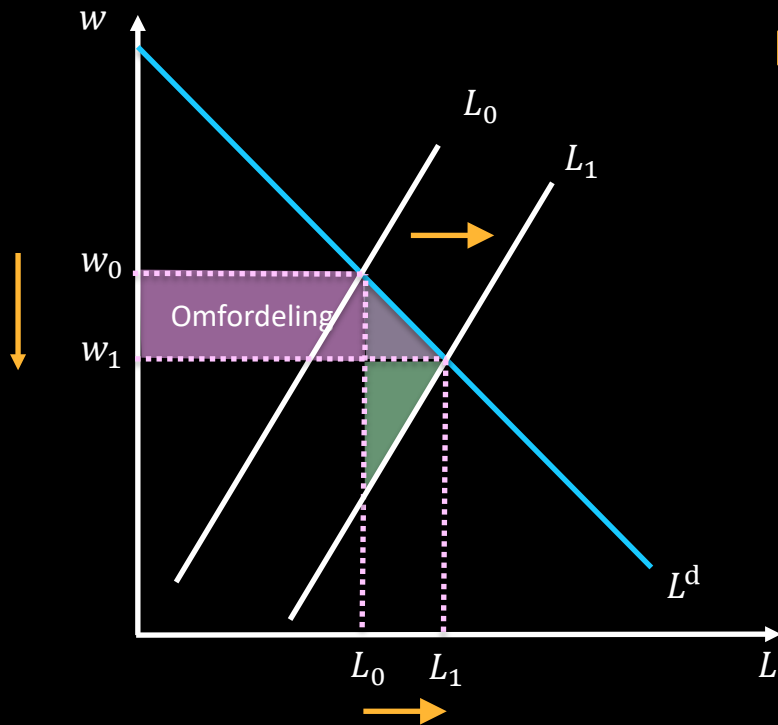

Hva skjer om nettoinnvandringen øker?

- Mengden arbeidskraft øker \rightarrow positivt tilbudssjokk
- Flere har en reservaslønn lavere enn $w_0 \rightarrow$ Lønna presses ned, sysselsettingen øker

Teori:

Effekter av innvandring under fullkommen konkurranse

Hva skjer om nettoinnvandringen øker?

- Totalt overskudd øker, men fordelingen endres
- Arbeidsgivere får økt overskudd
- Flere arbeidere er i jobb (og får overskudd), men lønna er lavere
- Alle arbeidere er ikke født innenlands, noen innenlandske arbeidere går ut av arbeidsmarkedet

Teori:

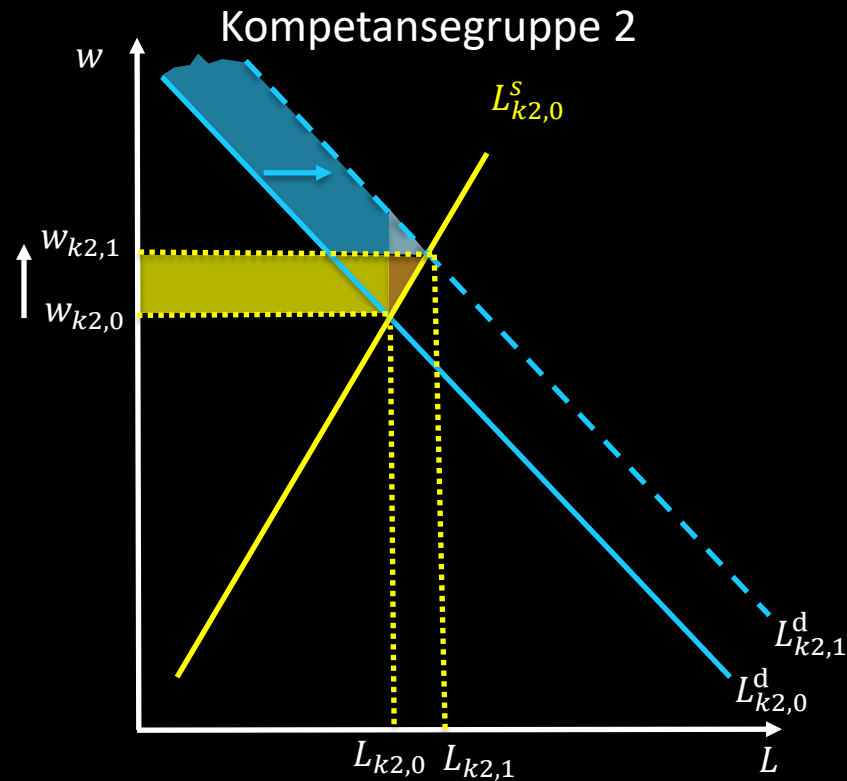
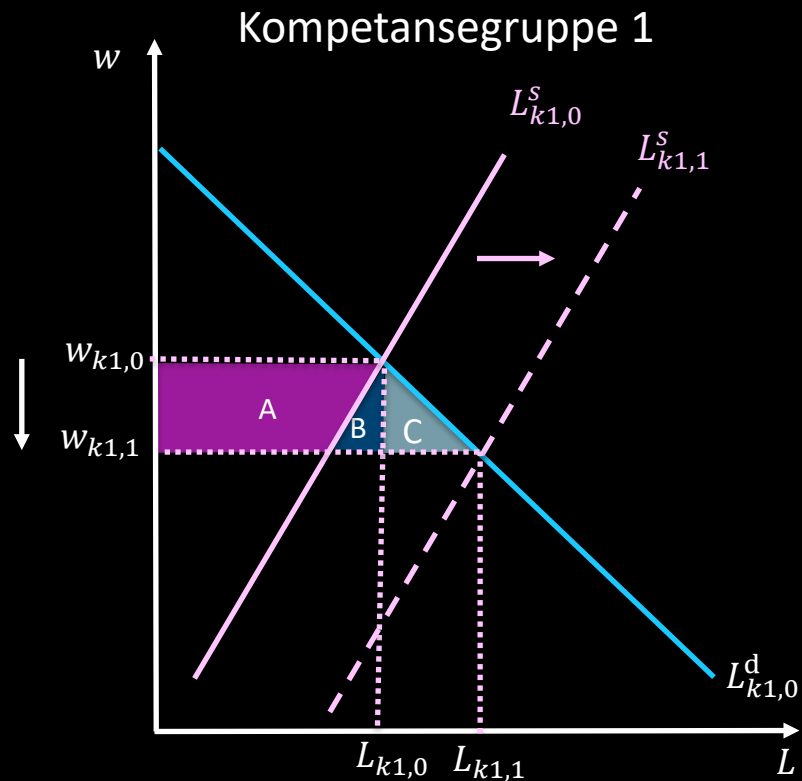
Effekter av innvandring under fullkommen konkurranse

Hva skjer om innvandrere og innenlandsfødte har ulik kompetanse (høy og lav «skills»)?

- Antakelser:
- Arbeidere innen en «kompetansegruppe» er perfekte substitutter
- Arbeidere i ulike «kompetansegrupper» er komplementer
- Innvandrere er overrepresentert innen én «kompetansegruppe»

Teori:

Effekter av innvandring under fullkommen konkurranse

Teori:

Effekter av innvandring under **fullkommen konkurranse**

TEORETISKE PREDIKSJONER DA INNVANDRERE OG INNENLANDSKFØDTE HAR ULIK KOMPETANSESAMMENSETTING

Innvandring = positivt **tilbudssjokk** i en kompetansegruppe

Innvandring = positivt **etterspørselssjokk** i andre (komplementerende) kompetansegrupper

Noen kompetansegrupper taper (lavere lønn, lavere sysselsetting)

Andre kompetansegrupper vinner (høyere lønn, høyere sysselsetting)

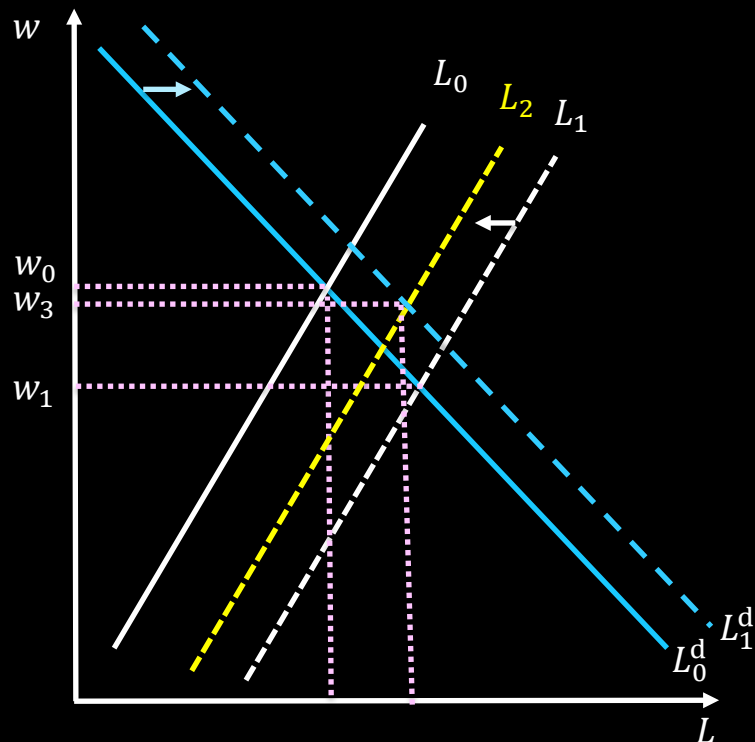

Totalt sett: Økt velferd, ingen arbeidsledighet (om tilbudssjokket i gruppen med lav kompetanse, vil inntektsulikheten øke)

Teori:

Effekter av innvandring under **fullkommen konkurranse**

Effekter på lang sikt

Innenlandsfødte bytter yrke
(kanskje videreutdanner seg)

Bedrifter investerer i sektoren
der lønningene har blitt lavere

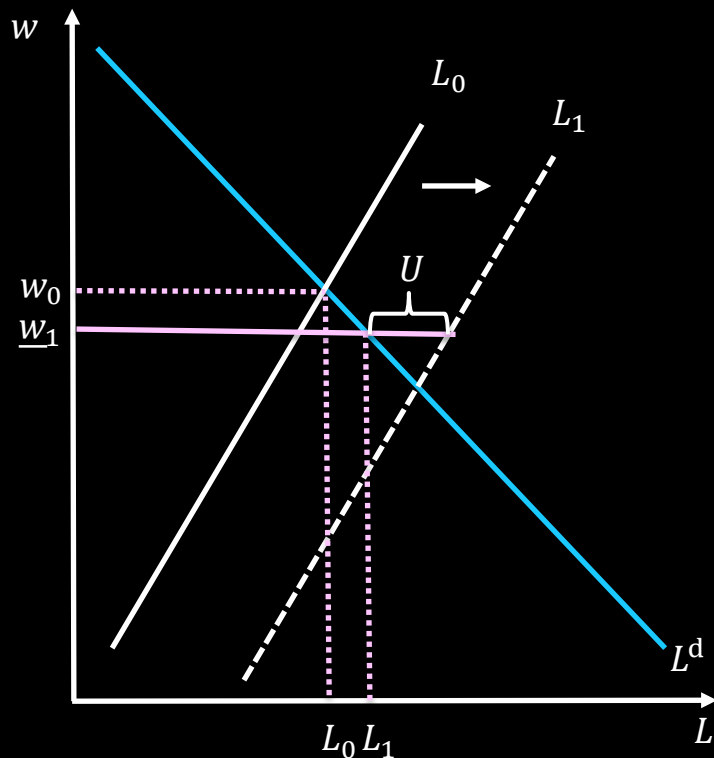
Økt innvandring kan også ha en
positiv effekt på aggregert
etterspørsel

Mindre effekt på lønnsnivå på
lang sikt

Teori:

Effekter av innvandring under **ufullkommen konkurranse**

Delvis rigide lønninger

Antakelse: Homogen arbeidskraft

Innvandring = positivt tilbudssjokk

Som følge av f.eks. tariffavtaler er lønna rigid nedover. Kan ikke tilpasse seg helt.

Tilbudssjokket fører til at det oppstår arbeidsledighet

Noen av de som blir arbeidsledige vil sannsynligvis være innenlandskfødte

Teori:

Delvis rigide lønninger

Effekter av innvandring under **ufullkommen konkurranse**

TEORETISKE PREDIKSJONER

Innvandring = positivt tilbudssjokk

Arbeidsledighet. Størrelsen avhengig av hvor rigide lønningene er

Reduksjon i velferd for innfødte arbeidere: lavere sysselsetting + arbeidsledighet

Økning i velferd blant arbeidsgivere avhengig av hvor rigide lønningene er

Kan vi forvente at noen grupper er mer negative til innvandring enn andre?

Teori:

Hva driver beslutninger å migrere?

- Antakelse:
- Beslutning om å flytte fra en plass til en annen avhenger den **diskonterte** nettoverdien av å flytte (nyttekostnadsanalyse)

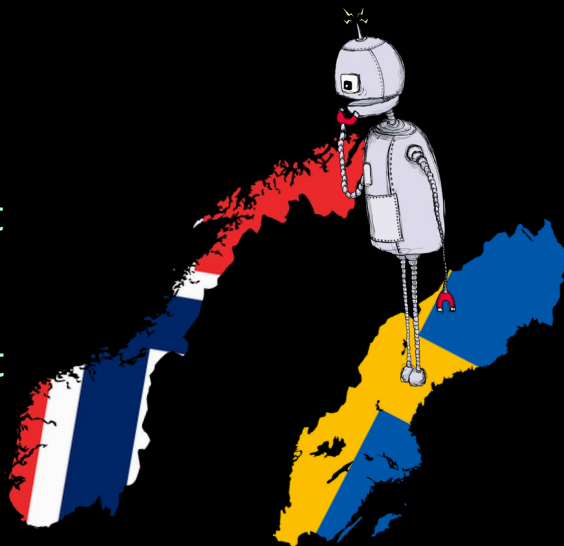
Nytte

Monetær nytte:

Framtidig økning i inntekt

Sosial nytte:

Trygghet, sikkerhet, frihet

Kostnader

Monetære kostnader for å flytte

Sosiale kostnader for å flytte

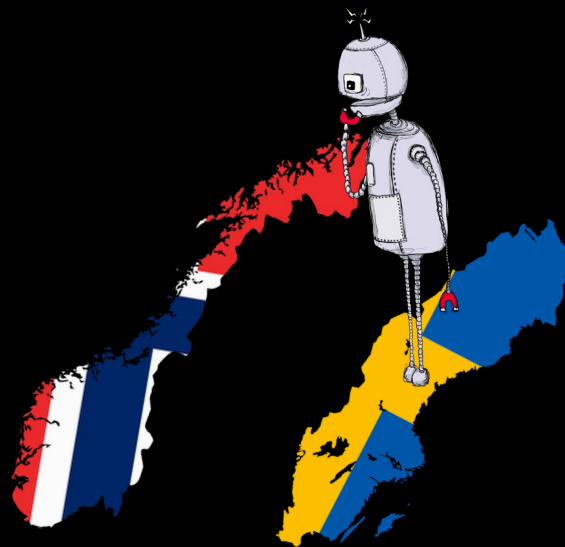
Teori:

Hva driver beslutninger å migrere?

- Antakelse:
- Beslutning om å flytte fra en plass til en annen avhenger den **diskonterte** nettoverdien av å flytte (nyttekostnadsanalyse)

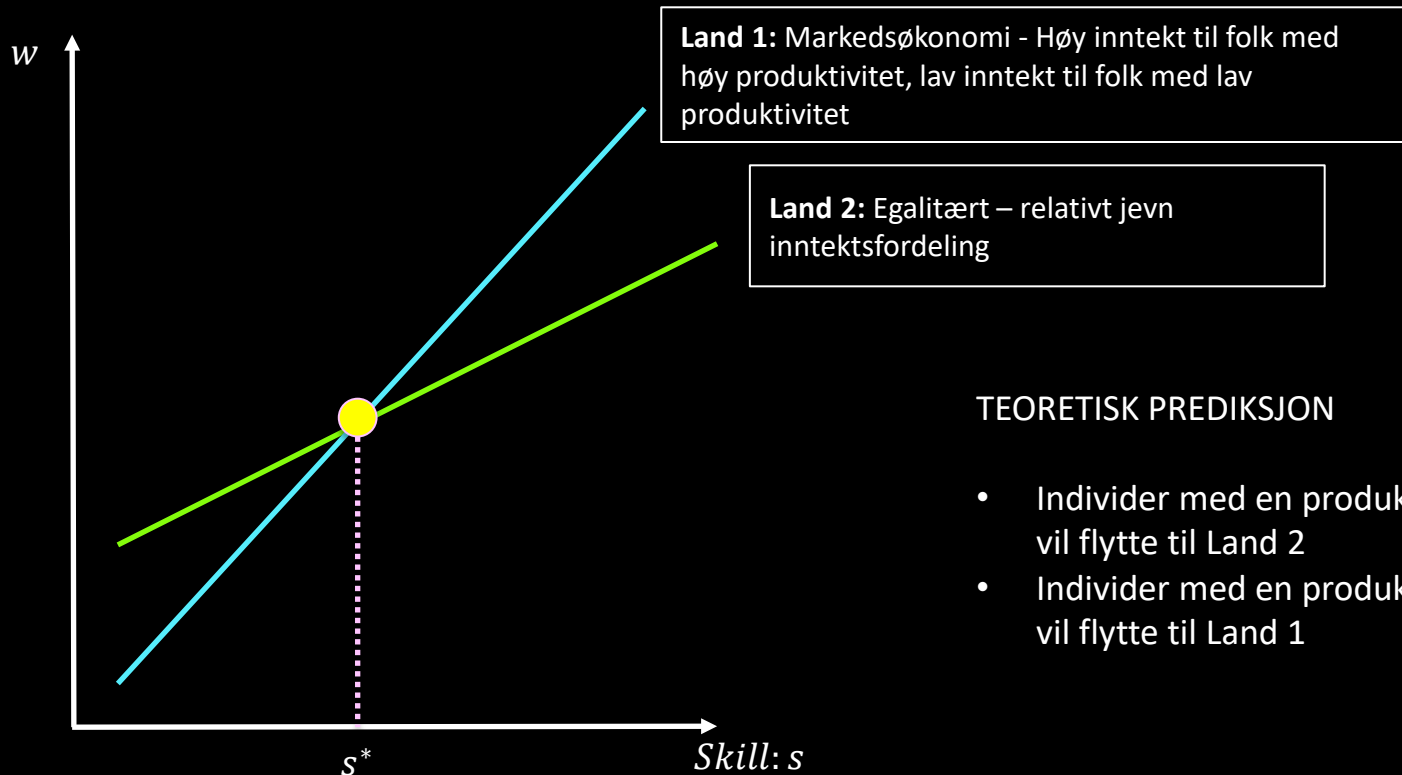
Generell prediksjon:

Unge vil flytte oftere enn gamle
Folk vil flytte dit de kan få en relativt høy
inntekt

Teori: Hvor flytter folk?

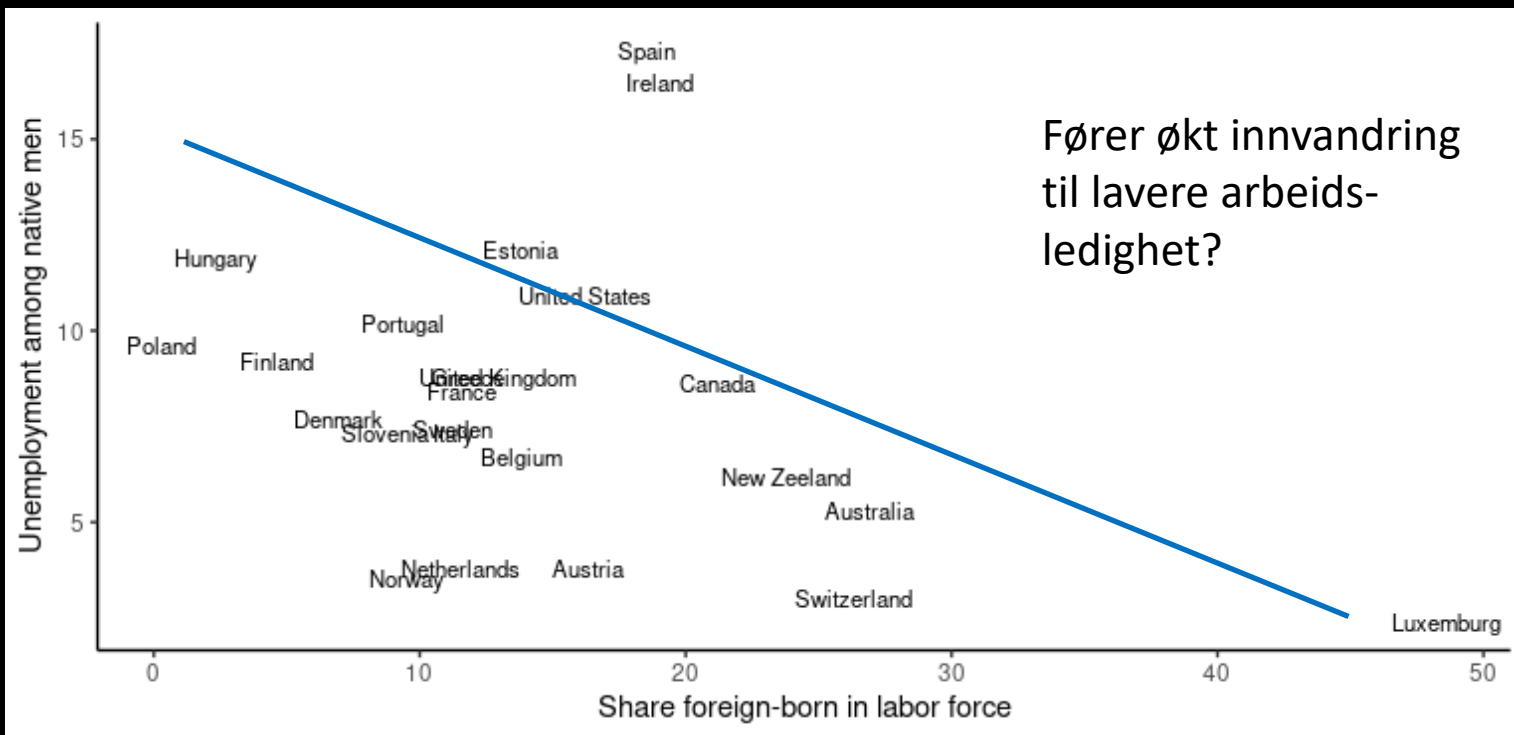
Hvem vil flytte til Norden, og hvem vil flytte til USA?

TEORETISK PREDIKSJON

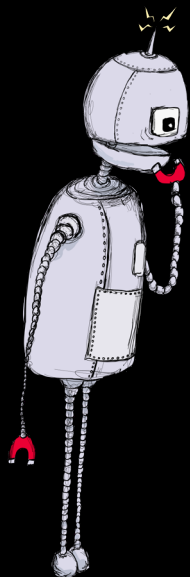
- Individuer med en produktivitet **lavere enn s^*** vil flytte til Land 2
- Individuer med en produktivitet **høyere enn s^*** vil flytte til Land 1

Empiri: Hvordan påvirker innvandring lønn, sysselsetting og arbeidsledighet blant innfødte?

Empiri: Hvordan påvirker innvandring lønn, sysselsetting og arbeidsledighet blant innfødte?

- Vanskelig å studere:

Hvor skal
jeg flytte?

Norge: Høy lønn
Lav arbeidsledighet

Sverige: Lav lønn
Høy arbeidsledighet

Seleksjon:
Folk flytter dit lønna er høy
og arbeidsledigheten er lav

Empiri: Hvordan påvirker innvandring lønn, sysselsetting og arbeidsledighet blant innfødde?

- FUNN
- De fleste studier finner en svært liten (faktisk null) effekt av innvandring på total sysselsetting og arbeidsledighet
- Kan likevel være at det er effekter på mikronivå (omfordeling mellom ulike grupper i samfunnet)

Empiri: Effekter på finansiering av velferden

- Innvandrere har **høyere arbeidsledighet** enn innfødte (mer trygd), men bruker **mindre sykepenger og pensjon** (mindre trygd)
 - de fleste forskjeller forklares av demografi (alder og antall barn) og utdanning
- Det er store forskjeller mellom land hvor godt barn til innvandrere klarer seg. I Norge er det liten forskjell i arbeidsledighet, men stor forskjell i sysselsetting.

Hvordan blir bærekraften til den nordiske modellen påvirket av innvandring?

- Effekter på forsørgelsesbyrde
- Holdninger til innvandring
- Ulikhet
- Tillit og solidaritet

Burde de nordiske landene ha en mer restriktiv innvandringspolitikk?

- Skal vi ha forskjeller i rettigheter mellom innvandrere og innfødte?
 - F.eks. rett til dagpenger og helsevesen
- Skal vi ha et poengsystem (f.eks. basert på erfaring, utdanning), slik at vi bare tar inn folk som vi «mangler»?